

Datum van
inontvangstneming

:

18/03/2019

Zaak C-80/19

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing krachtens artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

4 februari 2019

Verwijzende rechter:

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litouwen)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

17 januari 2019

Appellant:

E. E.

Andere partijen in de cassatieprocedure:

Kauno miesto 4-ojo notaro biuro notarė,

K.-D. E.

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

Het hoofdgeding betreft de uitlegging en toepassing van bepalingen van materieel recht inzake internationale erfopvolging en van bepalingen van procesrecht inzake de vaststelling en erkenning van feitelijke elementen.

Voorwerp en rechtsgrondslag van het verzoek om een prejudiciële beslissing

Uitlegging en toepassing van verordening (EU) nr. 650/2012 van het Europees Parlement en de Raad; artikel 267 VWEU, eerste alinea, onder b), en tweede alinea.

Prejudiciële vragen

1. Moet een situatie als in het onderzochte geval – waarin een Litouws onderdaan van wie de gewone verblijfplaats zich op de dag van haar overlijden mogelijkwijs in een andere lidstaat bevond, maar die de banden met haar vaderland hoe dan ook nooit had verbroken, en die vóór haar overlijden onder meer een testament in Litouwen had opgesteld en al haar goederen aan haar erfgenaam, een Litouws onderdaan, had nagelaten; waarin ten tijde van het openvallen van de nalatenschap vaststond dat de gehele nalatenschap bestond uit uitsluitend in Litouwen gelegen onroerende goederen, en waarin een onderdaan van die andere lidstaat (de overlevende echtgenoot) in niet mis te verstane bewoordingen uiting had gegeven aan zijn voornemen om af te zien van alle aanspraken op de nalatenschap van de overledene, niet deelnam aan de in Litouwen ingeleide gerechtelijke procedure en had ingestemd met de bevoegdheid van de Litouwse gerechten en de toepassing van het Litouwse recht – worden beschouwd als een erfopvolging met grensoverschrijdende gevolgen in de zin van verordening nr. 650/2012, waarop die verordening moet worden toegepast?
2. Moet een Litouwse notaris die een erfrechtzaak inleidt, een erfrechtverklaring afgeeft en andere handelingen verricht die de erfgenaam nodig heeft om zijn of haar rechten te doen gelden, worden beschouwd als een „gerecht” in de zin van artikel 3, lid 2, van verordening nr. 650/2012, gelet op het feit dat notarissen bij hun werkzaamheden de beginselen van onpartijdigheid en van onafhankelijkheid eerbiedigen, hun beslissingen zichzelf of gerechtelijke autoriteiten binden en hun handelingen kunnen worden aangevochten in het kader van een gerechtelijke procedure?
3. Indien de tweede vraag bevestigend wordt beantwoord, moeten de door een Litouwse notaris afgegeven erfrechtverklaringen dan worden beschouwd als beslissingen in de zin van artikel 3, lid 1, onder g), van verordening nr. 650/2012, en moet de bevoegdheid daarom worden vastgesteld met het oog op de afgifte van die verklaringen?
4. Indien de tweede vraag ontkennend wordt beantwoord, moeten de artikelen 4 en 59 van verordening nr. 650/2012 (samen of afzonderlijk, zij het niet beperkt tot die artikelen) dan aldus worden uitgelegd dat een Litouwse notaris gerechtigd is om erfrechtverklaringen af te geven zonder de algemene regels inzake rechterlijke bevoegdheid na te leven, en dat dergelijke verklaringen worden geacht authentieke akten te zijn die ook in andere lidstaten rechtsgevolgen sorteren?
5. Moet artikel 4 van verordening nr. 650/2012 (of andere bepalingen daarvan) aldus worden uitgelegd dat de gewone verblijfplaats van de overledene zich slechts in één bepaalde lidstaat kan bevinden?

6. Moeten de bepalingen van de artikelen 4, 5, 7 en 22 van verordening nr. 650/2012 (samen of afzonderlijk, zij het niet beperkt tot die artikelen) aldus worden uitgelegd en toegepast dat in de onderhavige zaak, op basis van de in de eerste vraag genoemde feiten, moet worden geconcludeerd dat de betrokken partijen waren overeengekomen dat de gerechten in Litouwen bevoegd zijn en dat het Litouwse recht moet worden toegepast?

Aangehaalde bepalingen van het Unierecht

Overwegingen 7, 20, 21, 22, 23, 59 en 67, en artikelen 2, 3, 4, 5, 7, 15, 22, 59 en 79 van verordening (EU) nr. 650/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 4 juli 2012 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen en de aanvaarding en de tenuitvoerlegging van authentieke akten op het gebied van erfopvolging, alsmede betreffende de instelling van een Europese erfrechtverklaring (PB 2012, L 201, blz. 107; hierna: „verordening nr. 650/2012”).

Aangehaalde bepalingen van nationaal recht

Artikel 5.2 van het Lietuvos Respublikos civilinio kodeksko (burgerlijk wetboek van de Republiek Litouwen; hierna: „CK”) bepaalt onder meer het volgende:

„1. Erfopvolging geschiedt van rechtswege en bij testament.”

[...]

Artikel 5.4 CK bepaalt:

„1. De plaats van het openvallen van de nalatenschap wordt geacht de laatste woonplaats van de erflater of testateur te zijn (artikel 2.12 CK).

2. Indien de erflater of testateur geen vaste verblijfplaats had, wordt de plaats van het openvallen van de nalatenschap geacht te zijn:

(1) de plaats waar de erflater of testateur in de laatste zes maanden voor zijn overlijden het grootste deel van de tijd heeft gewoond;

(2) indien de erflater of testateur op verschillende plaatsen heeft verbleven, wordt de plaats van het openvallen van de nalatenschap geacht de plaats te zijn waar zich het centrum van de economische of persoonlijke belangen van de erflater of testateur bevond (plaats waar de goederen of de voornaamste goederen van de nalatenschap zich bevinden, indien de goederen zich op verschillende plaatsen bevinden; de verblijfplaats van de echtgenoot met wie de erflater of testateur in de laatste zes maanden voor zijn overlijden echtelijke betrekkingen onderhield, of de verblijfplaats van het kind dat samenwoonde met de erflater of testateur).

3. *Indien de verblijfplaats van de erflater of testateur niet kan worden vastgesteld op basis van de in de leden 1 en 2 van dit artikel genoemde omstandigheden, kan de plaats van het openvallen van de nalatenschap worden bepaald op basis van het staatsburgerschap van de erflater of testateur, zijn inschrijving, de plaats van inschrijving van de voertuigen in zijn bezit, en andere omstandigheden.*

4. *In geval van betwisting kan de plaats van het openvallen van de nalatenschap op verzoek van de belanghebbende partijen door het gerecht worden bepaald met inachtneming van alle omstandigheden.”*

Artikel 5.28 CK bepaalt onder meer het volgende:

„1. Officiële testamenten zijn testamenten die schriftelijk in tweevoud zijn opgesteld en door een notaris of een ambtenaar van het consulaat van de Republiek Litouwen in de desbetreffende staat zijn gewaarmerkt.

[...]

5. *Het opstellen van een officieel testament kan niet worden betwist. [...]”*

Artikel 5.66 CK bepaalt onder meer het volgende:

„1. De erfgenamen die van rechtswege of uit hoofde van een testament erven, kunnen een verzoek om afgifte van de erfrechtverklaring indienen bij de notaris van de plaats van het openvallen van de nalatenschap. [...]”

Artikel 1 van de Lietuvos Respublikos notariato įstatymo (wet van de Republiek Litouwen betreffende het notarisambt; hierna: „wet betreffende het notarisambt”) bepaalt:

„Het ambt van notaris wordt uitgeoefend door notarissen aan wie, overeenkomstig deze wet, het recht is verleend om de onbetwiste subjectieve rechten van en de rechtsfeiten met betrekking tot natuurlijke personen en rechtspersonen volgens de wet vast te stellen en de bescherming van de belangen in rechte van deze personen en van de staat te waarborgen.”

Artikel 2 van de wet betreffende het notarisambt bepaalt onder meer het volgende:

„Een notaris is een persoon die door de staat is gemachtigd om de in deze wet omschreven taken te vervullen teneinde onwettige transacties en documenten in civielrechtelijke betrekkingen te vermijden. De notaris kan ook als bemiddelaar optreden in civiele geschillen.

Notarissen worden benoemd en ontslagen door de minister van Justitie van de Republiek Litouwen.”

Artikel 12 van de wet betreffende het notarisambt bepaalt:

„Notarissen oefenen hun bevoegdheden uit zonder rekening te houden met de invloed van staatsinstellingen en het overheidsbestuur, en dienen zich uitsluitend naar de wet te schikken.”

Artikel 26 van de wet betreffende het notarisambt bepaalt:

„Notarissen verlijden de volgende notariële akten:

[...]

(2) erfrechtverklaringen;

[...]

Erkend zij dat de feiten die zijn vermeld in door een notaris gewaarmerkte documenten, vaststaan en niet hoeven te worden bewezen zolang de documenten (of delen daarvan) niet ongeldig worden geacht op grond van een wettelijke procedure.”

Artikel 40 van de wet betreffende het notarisambt bepaalt onder meer het volgende:

„Een notaris moet weigeren een notariële akte te verlijden indien hij daardoor in strijd met de wetgeving handelt of niet voldoet aan wettelijke vereisten.”

Artikel 41 van de wet betreffende het notarisambt bepaalt onder meer het volgende:

„Een betrokken persoon die van mening is dat een notariële akte onterecht is verleden of dat de notaris onterecht heeft geweigerd om een akte te verlijden, kan dit aanvechten voor het gerecht dat bevoegd is voor de plaats van het kantoor van de notaris.”

Artikel 444 van het Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (wetboek van burgerlijke rechtsvordering van de Republiek Litouwen; hierna: „CPK”) bepaalt onder meer het volgende:

„1. Feiten waardoor persoonlijke rechten of eigendomsrechten van personen ontstaan, wijzigen of eindigen, worden vastgesteld door een gerecht.

2. Het gerecht onderzoekt gevallen:

[...]

(8) betreffende de aanvaarding van de nalatenschap en de vaststelling van de werkelijke plaats van het openvallen van de nalatenschap;”

Artikel 445 CPK bepaalt:

„Het gerecht stelt rechtens relevante feiten alleen vast indien de verzoeker niet in staat is de documenten te verkrijgen die nodig zijn om deze feiten op een of andere wijze te bevestigen, of indien verloren gegane documenten niet kunnen worden gereproduceerd.”

Artikel 448 CPK bepaalt onder meer het volgende:

„2. Een definitieve beslissing van een gerecht, waarbij een feit wordt vastgesteld dat bij een ambtenaar van de burgerlijke stand moet worden geregistreerd of door andere autoriteiten moet worden gestaafd, bevat de redenen voor registratie of staving van dat feit, maar wordt gelijkwaardig geacht aan documenten die door die autoriteiten zijn afgegeven. [...]”

Artikel 511 CPK bepaalt onder meer het volgende:

„1. Een verleden notariële akte of weigering om een notariële akte te verlijden, kan overeenkomstig de in dit hoofdstuk vastgestelde procedure worden aangevochten.

2. Een vordering kan worden ingesteld bij de districtsrechtbank die bevoegd is voor de plaats waar de notaris (of om het even welke andere persoon die wettelijk bevoegd is om notariële akten te verlijden), tegen wiens handelingen beroep kan worden ingesteld, zijn werkzaamheden verricht. [...]”

Artikel 580 CPK bepaalt onder meer het volgende:

„[...]”

2. Een verzoek om inleiding van een erfrechtzaak moet worden ingediend bij de districtsrechtbank die bevoegd is voor de plaats van het openvallen van de nalatenschap. [...]”

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure in het hoofdgeding

- 1 In het hoofdgeding is de moeder, E. E. (een Litouws onderdaan), van appellant (E. E.) gehuwd met K.-D. E. (een Duits onderdaan) en verhuisd naar Duitsland daar samen met haar zoon (appellant) te gaan wonen.
- 2 Bij haar terugkeer in Litouwen heeft de moeder van E. E. een testament opgesteld in het notariskantoor in Garliava, een gemeente in de regio Kaunas, en haar zoon (appellant) als erfgenaam van haar gehele nalatenschap (een appartement in Kaunas) aangewezen.
- 3 Op 17 juli 2017 heeft appellant contact opgenomen met de Kauno miesto 4-asis notaro biuras (notariskantoor nr. 4 van de stad Kaunas) met het verzoek de erfrechtprocedure in te leiden en een erfrechtverklaring af te geven.

- 4 Op 1 augustus 2017 heeft de notaris van notariskantoor nr. 4 van de stad Kaunas beslist om de notariële akte niet te verlijden. De weigering van de notaris om de door appellant gevraagde notariële akten te verlijden, was gebaseerd op de gewone verblijfplaats van de testatrice (Duitsland) in de zin van verordening nr. 650/2012. Appellant is bij de rechtbank van eerste aanleg opgekomen tegen de weigering van de notaris om de notariële akte te verlijden.
- 5 Op 29 januari 2018 heeft de Kauno apylinkės teismas (districtsrechtbank Kaunas, Litouwen) het verzoek van appellant toegewezen, de beslissing van de notaris van 1 augustus 2017 houdende weigering om de notariële akte te verlijden nietig verklaard en de notaris gelast de erfrechtprocedure in te leiden op basis van de plaats waar het onroerend goed was geregistreerd en een erfrechtverklaring voor de nalatenschap van de overleden moeder van E. E af te geven. De rechter van eerste aanleg stelde vast dat de moeder van appellant, hoewel zij aangifte had gedaan van haar vertrek naar Duitsland, nog steeds onderdaan van Litouwen was en op de dag van haar overlijden onroerend goed in Litouwen bezat; zij had haar banden met Litouwen niet verbroken, en had het land bezocht en daar haar testament opgesteld.
- 6 Op 26 april 2018 heeft de Kauno apygardos teismas (rechter in tweede aanleg Kaunas, Litouwen), waarbij de notaris hoger beroep had ingesteld, de beslissing van de rechter van eerste aanleg vernietigd en het verzoek van appellant afgewezen. De rechter in hoger beroep verklaarde dat wanneer de gewone verblijfplaats van de overledene wordt betwist, alleen een rechter het rechtsfeit wat betreft de erkenning van de gewone verblijfplaats van de overledene in haar staat van herkomst kan vaststellen en dat in de onderhavige zaak niets erop wees dat appellant deze kwestie voor een gerecht aan de orde had gesteld. De rechter in hoger beroep heeft geoordeeld dat de rechter van eerste aanleg zich bij de nietigverklaring van de bestreden beslissing van de notaris ten onrechte had gebaseerd op algemene beginselen.
- 7 Appellant heeft cassatieberoep ingesteld tegen de uitspraak van de Kauno apygardos teismas.

Korte uiteenzetting van de redenen voor de verwijzing

Betreffende de toepassing van verordening nr. 650/2012 op het geschil tussen de partijen

- 8 In de onderhavige zaak wordt de noodzaak voor de cassatierechter om het Hof van Justitie te verzoeken om een prejudiciële beslissing gerechtvaardigd door het feit dat de inhoud van sommige bepalingen van het Unierecht die relevant zijn voor het onderzoek van het geschil tussen de partijen, na toepassing van de leer van de *acte clair* of de *acte éclairé* niet volstrekt duidelijk zijn.

- 9 In de onderhavige zaak moet eerst worden vastgesteld of het geschil tussen de partijen daadwerkelijk binnen de werkingssfeer van verordening nr. 650/2012 valt en pas daarna moet, desnoods, worden onderzocht hoe de desbetreffende bepalingen ervan moeten worden toegepast.
- 10 Uit de overwegingen 7 en 67 van verordening nr. 650/2012 volgt dat de verordening van toepassing is op situaties van grensoverschrijdende erfopvolging. Deze wetgeving heeft tot doel de uitoefening van de subjectieve rechten van erfgenamen in het kader van een erfopvolging met grensoverschrijdende gevolgen te vergemakkelijken door betere voorwaarden te scheppen voor het vrije verkeer van personen op dit gebied en erfopvolgingen snel, soepel en efficiënt te behandelen, bijvoorbeeld door de instelling van de Europese erfrechtverklaring.
- 11 In de onderhavige zaak zijn gegronde twijfels gerezen over het antwoord op de vraag of met de toepassing van verordening nr. 650/2012 (met name indien zou worden vastgesteld dat de moeder van appellant op de dag van haar overlijden haar gewone verblijfplaats niet in Litouwen had) niet het tegenovergestelde van de verwezenlijking van de bovengenoemde doelstellingen wordt bereikt – de situatie van appellant waarbij hij zijn subjectieve rechten doet gelden, zou onevenredig en irrationeel worden bemoeilijkt omdat hij waarschijnlijk gedwongen zou zijn om in Duitsland een procedure in te leiden teneinde de nalatenschap te verkrijgen.
- 12 De verwijzende rechter is van oordeel dat de in de onderzochte zaak vastgestelde feiten met betrekking tot de sociaaleconomische band van de moeder van appellant met Litouwen, suggereren dat moet worden aangenomen dat het hoofdgeding eerder een nationale erfopvolging dan een erfopvolging met grensoverschrijdende gevolgen betreft. E. E. heeft haar nauwe banden met haar vaderland niet verbroken aangezien zij gedurende meer dan vijf jaar onroerend goed in Litouwen bezat en onderhield, ook al had zij tegelijkertijd nieuwe huwelijks- (gezins-)relaties aangegaan en verbleef zij in Duitsland.
- 13 De toepassing van verordening nr. 650/2012 kan tot een situatie leiden waarin appellant – een Litouws onderdaan die een in Litouwen gelegen nalatenschap van een Litouws onderdaan wenst te erven, waarop geen aanspraken zijn gemaakt door binnenlandse of buitenlandse ingezetenen – wordt behandeld als een „vreemdeling” ten aanzien van zijn vaderland, omdat hij zich eerst naar een andere lidstaat moet begeven (appellant woont en studeert momenteel in Litouwen) en zich tot een rechter in dat land moet wenden met het verzoek om een beslissing te geven over de uitoefening van erfrechten, en hij later, bij zijn terugkeer in zijn vaderland, die beslissing moet laten erkennen.
- 14 De verwijzende rechter stelt zich op het standpunt dat de tekst en de toepassing van verordening nr. 650/2012 bijzonder relevant zijn in gevallen van erfopvolging met grensoverschrijdende gevolgen, waarin een persoon uit een lidstaat (de overledene) goederen van rechtswege of krachtens testament nalaat aan erfgenamen in niet alleen de lidstaat van herkomst van de overledene (of van diens gewone verblijfplaats), maar ook in een andere lidstaat van de Unie, hetgeen

betekent dat in het kader van eenvormige procedures moet worden beslist over alle vereisten met betrekking tot de nalatenschap, onder meer ter voorkoming van afzonderlijke gerechtelijke beslissingen die onderling tegenstrijdig zijn.

- 15 De voormelde situatie heeft zich in de onderhavige zaak niet voorgedaan en de banden van E. E. (de moeder van appellant) met twee staten (Litouwen en Duitsland) mogen volgens de verwijzende rechter de aard van de erfopvolging niet wijzigen. Het arrest van het Hof van Justitie van 21 juni 2018 in de zaak Oberle, C-20/17 (EU:C:2018:485), toont tevens aan dat erfopvolging met grensoverschrijdende gevolgen verband houdt met erfopvolging in verschillende lidstaten.

Betreffende de begrippen „gerecht” en „beslissing” in de zin van artikel 3 van verordening nr. 650/2012

- 16 De uitlegging van de begrippen „gerecht” en „beslissing” in artikel 3 van verordening nr. 650/2012 is zowel relevant voor de onderhavige zaak als voor de zaak WB (C-658/17), waarover het Hof van Justitie zich thans buigt.
- 17 Overeenkomstig artikel 79 van verordening nr. 650/2012 heeft Litouwen, net als Polen, verklaard dat, behalve de nationale gerechten, geen andere autoriteiten of entiteiten gerechtelijke taken vervullen. Overeenkomstig het besluit van de Litouwse autoriteiten hebben Litouwse notarissen derhalve geen erkende status van gerecht in de zin van verordening nr. 650/2012.
- 18 Uit de door een Pools nationaal gerecht voorgelegde prejudiciële vragen blijkt dat die rechter wellicht twijfels heeft over de rechtsgevolgen van kennisgevingen van de lidstaten en de invloed daarvan op de beslissing over de definitie van het begrip „gerecht” in de zin van verordening nr. 650/2012. De cassatierechter heeft soortgelijke twijfels omdat met kennisgevingen overeenkomstig artikel 79 van verordening nr. 650/2012 in wezen rechten worden bekendgemaakt maar niet worden toegekend.
- 19 In het in casu onderzochte geval moet onder meer worden opgemerkt dat de bestreden beslissing van de notaris gebaseerd was op de bepalingen van verordening nr. 650/2012, maar dat uit die bepalingen blijkt dat alleen gerechten beslissingen nemen over de regels inzake rechterlijke bevoegdheid (artikel 15 van verordening nr. 650/2012).
- 20 Voorts was de notaris volgens de cassatierechter gerechtigd om een beslissing over de rechterlijke bevoegdheid te nemen, omdat artikel 4 van verordening nr. 650/2012 weliswaar een algemene regel inzake de vaststelling van de rechterlijke bevoegdheid ten aanzien van de lidstaten bevat, maar uit artikel 2 volgt dat deze verordening de bevoegdheid van de nationale autoriteiten onverlet laat. In de eerste plaats moet dus de algemene (internationale) bevoegdheid worden vastgesteld, en daarna moet een beslissing worden genomen over de

uitoefening ervan ten aanzien van de betrokken personen overeenkomstig de wetgeving van de betrokken lidstaat.

- 21 Het is niet duidelijk of beslissingen van een notaris inzake erfopvolging (voor zover zij niet als rechterlijke beslissingen worden beschouwd) als authentieke akten kunnen worden erkend. Aangenomen wordt dat de procedure voor de aanvaarding van authentieke akten niet mag worden geacht parallel te lopen met de procedure voor gerechtelijke beslissingen inzake erfopvolging. Voorts is het twijfelachtig of de bepalingen van verordening nr. 650/2012 aldus moeten worden uitgelegd en toegepast dat, afhankelijk van het territoriale aspect van relaties inzake erfopvolging (nationaal of grensoverschrijdend), de beslissing in het ene geval door een notaris wordt genomen en in het andere geval door een gebruikelijke gerechtelijke autoriteit.
- 22 Anderzijds kunnen overwegingen 20 tot en met 22 van verordening nr. 650/2012 de tegenovergestelde indruk wekken, namelijk dat gewone notarissen die niet met gerechtelijke taken zijn belast, niet als gerechten mogen worden beschouwd, ook al zijn zij krachtens het nationale recht bevoegd om erfrechtzaken te behandelen; dat betekent dat de regels inzake rechterlijke bevoegdheid niet relevant zijn voor, noch van toepassing zijn op die notarissen (die geen gerechten de zin van verordening nr. 650/2012 zijn) en dat zij hun taken niet in de vorm van gerechtelijke beslissingen uitoefenen maar in de vorm van authentieke akten. Het is niet duidelijk of in dat geval niet alleen de bevoegdheidsregels, maar ook andere bepalingen van verordening nr. 650/2012 niet van toepassing zijn op notarissen.
- 23 In Litouwen hangen de aanvang van een erfrechtprocedure en de wezenlijke aspecten daarvan namelijk samen met handelingen van een notaris, zoals de inleiding van een erfrechtzaak, de afgifte van een erfrechtverklaring en dergelijke. Het feit dat gerechtelijke autoriteiten over het algemeen in verband worden gebracht met geschillenbeslechting, betekent volgens de cassatierechter niet noodzakelijkerwijs dat Litouwse notarissen ten aanzien van rechtsbetrekkingen inzake erfopvolging, niet als gerechten in de zin van verordening nr. 650/2012 kunnen worden beschouwd.
- 24 In dit opzicht moet ook aandacht worden geschonken aan het voornoemde arrest van het Hof van Justitie in de zaak Oberle, volgens hetwelk de uitdrukking „uitspraak doen” geen verband hoeft te houden met een contentieuze procedure en de uitspraak niet in kracht van gewijsde hoeft te zijn gegaan; volgens het Hof van Justitie wordt deze uitlegging tevens bevestigd in overweging 59. In punt 44 van het arrest Oberle wordt erop gewezen dat artikel 4 van verordening nr. 650/2012 de gerechten van de lidstaten internationale bevoegdheid verleent op het vlak van procedures ter zake van maatregelen die zien op de erfopvolging in haar geheel, zoals de afgifte van nationale erfrechtverklaringen, ongeacht of deze procedures contentieus of niet-contentieus zijn.
- 25 Opgemerkt zij dat notarissen in de Republiek Litouwen exclusieve bevoegdheid op het gebied van erfopvolging hebben. Hoewel notarissen hun werkzaamheden

niet verrichten door bevoegdheden uit te oefenen die hun door een gerechtelijke autoriteit zijn verleend, waarborgen zij de onpartijdigheid ten aanzien van alle partijen bij een notariële akte en beschermen zij de rechten en belangen van alle betrokkenen, kunnen hun handelingen worden aangevochten voor een gerecht en vormt een door een notaris afgegeven erfrechtverklaring een grond voor vaststelling en registratie van eigendom. Notarissen certificeren rechte onbetwistbare rechten van personen en rechtsfeiten, maar zij beslechten geen geschillen tussen de partijen, aangezien dit een zaak voor het gerecht is. Hoewel een door een notaris afgegeven erfrechtverklaring overeenkomstig de wet toch niet als een beslissing met kracht van gewijsde wordt beschouwd, kan een gerecht in dezelfde zaak geen andere beslissing nemen, tenzij de beslissing nietig wordt verklaard; een afgegeven erfrechtverklaring bindt ook de notaris zelf, die de procedure pas opnieuw kan inleiden wanneer een gerecht de uitkomst ervan nietig heeft verklaard.

- 26 Volgens de cassatierechter betekent het feit dat de beslissingen van een notaris kunnen worden aangevochten voor een (gebruikelijke) rechterlijke instantie, op zich niet dat een notaris nooit als een „gerecht” in de zin van verordening nr. 650/2012 kan worden aangemerkt. De weigering van een notaris om een erfrechtverklaring af te geven moet kunnen worden aangevochten voor een gerecht, dat na een onafhankelijke uitlegging en toepassing van de wet deze beslissing nietig kan verklaren (indien het gerecht tot tegenovergestelde juridische conclusies komt) en de notaris kan verplichten om de door de betrokkene gevraagde notariële akten te verlijden. Zelfs in dat geval zullen het effect en de waarde van de beslissing van de notaris voor de rechten en plichten van de partijen en de gevolgen ervan voor de bevoegde autoriteiten van andere landen in geval van erfopvolging met grensoverschrijdende gevolgen niet verschillen van de situatie waarin de notaris onmiddellijk ingaat op het verzoek van de aanvrager om de overeenkomstige handelingen te verrichten.

Betreffende de bevoegdheid van de Litouwse gerechten en het recht dat in de onderhavige zaak van toepassing is

- 27 Volgens de verwijzende rechter vormt niet zozeer de definitie van het begrip „gerecht” maar de bevoegdheid van de Litouwse autoriteiten (gerechten of notarissen) en het toepasselijke recht de belangrijkste juridische kwestie in verband met verordening nr. 650/2012 (voor zover zij in de onderhavige zaak überhaupt van toepassing is). Het enkele feit dat Litouwse notarissen mogelijk niet als gerechten in de zin van verordening nr. 650/2012 mogen worden beschouwd, mag geen afbreuk doen aan het feit dat in elk geval moet worden gewaarborgd dat erfgenamen bij een erfopvolging met grensoverschrijdende gevolgen hun rechten kunnen doen gelden, op grond dat de verwijzende rechter van oordeel is dat ofwel notarissen, door authentieke akten te verlijden (te aanvaarden), de belangen van erfgenamen moeten beschermen, ofwel erfrechtzaken moeten worden behandeld door (gebruikelijke) rechterlijke instanties.

- 28 Partijen zijn het erover eens dat de hoofdregel inzake de algemene bevoegdheid van de gerechten van de lidstaten verband houdt met de gewone verblijfplaats op de dag waarop de betrokken persoon overlijdt. De bepalingen van verordening nr. 650/2012 maken echter niet volstrekt duidelijk of onmogelijk sprake kan zijn van een situatie waarin de overledene, wegens specifieke omstandigheden, niet slechts één maar verscheidene gewone verblijfplaatsen had. Dienaangaande wordt in verordening nr. 650/2012 in de *eerste plaats* niet de formele methode ter bepaling van de gewone verblijfplaats gehanteerd maar een op aspecten of omstandigheden gebaseerde methode, dat wil zeggen dat de gewone verblijfplaats wordt vastgesteld op basis van verschillende aspecten en niet op basis van de inschrijving (overweging 23); in de *tweede plaats* kunnen nationaliteit of de goederen in eigendom een beslissende factor bij de vaststelling van de gewone verblijfplaats vormen (overweging 23).
- 29 De bepalingen van verordening nr. 650/2012 wekken weliswaar de indruk dat van slechts één gewone verblijfplaats sprake kan zijn – hoewel dat niet uitdrukkelijk wordt gesteld –, maar in deze context is er behoefte aan meer duidelijkheid en uitlegging door het Hof van Justitie.
- 30 In de onderzochte zaak is het niet volstrekt duidelijk in hoeverre de vaststelling van de rechterlijke bevoegdheid en het toepasselijke recht wordt beïnvloed door het feit dat, *ten eerste*, de overledene naar Litouwen was teruggekeerd en haar testament voor een Litouwse notaris had opgesteld, *ten tweede*, de echtgenoot van de overledene, een Duitse onderdaan, in het kader van de gerechtelijke procedure betreffende de verlenging van de einddatum voor de aanvaarding van de nalatenschap en het beroep tegen de beslissing van de notaris in niet mis te verstane bewoordingen had ingestemd met de bevoegdheid van de Litouwse autoriteiten en uiting had gegeven aan zijn voornemen om af te zien van alle aanspraken op de goederen van zijn echtgenote, en *ten derde*, de overlevende echtgenoot, hoewel hij in kennis was gesteld van de procedure, geweigerd had om te verschijnen en aan die procedure deel te nemen.
- 31 Het testament van de moeder van appellant maakt in wezen niet uitdrukkelijk melding van haar voornemen met betrekking tot de toepassing van het Litouwse recht; volgens de cassatierechter blijkt dat evenwel impliciet uit het testament. Zelfs indien Duitsland als haar gewone verblijfplaats zou moeten worden beschouwd, staat het onomstotelijk vast dat de moeder van appellant naar Litouwen was teruggekeerd en daar haar testament overeenkomstig de wetgeving van haar lidstaat van herkomst opstelde. Tevens moet erop worden gewezen dat de bepalingen van de verordening, onder meer artikel 22 ervan, nog niet van toepassing waren toen het testament werd opgesteld (4 juli 2013). Het testament in kwestie is in elk geval geldig en kan niet worden aangevochten.